

Оскар Уайлд

Щастливият принц

Високо над града, върху стройна колона се издигаше статуята на Щастливия принц. Той целият беше покрит с тънки листа от чисто злато, за очи имаше два ярки сапфира и голям червен рубин блестеше върху дръжката на неговия меч.

Всички много му се възхищаваха.

– Той е хубав като петле на ветропоказалец – забеляза един от градските съветници, който искаше да си спечели име като ценител на изкуството. – Но не е чак толкова полезен – добави той от страх, че хората ще го сметнат за непрактичен, какъвто всъщност не бе.

– Защо не си като Щастливия принц? – запита една разсъдлива майка малкия си син, който плачеше, без да знае защо. – На Щастливия принц и на ум не му идва да плаче за нещо!

– Радвам се, че има на света някой, който да е напълно щастлив – промърмори един разочарован човек, загледан в чудната статуя.

– Той е същински ангел! – възкликнаха децата от сиропиталището, когато излязоха от катедралата, с яркочервени наметала и чисти бели престилки.

– Отде знаете? – рече учителят по математика. – Вие никога не сте виждали ангел.

– А, разбира се, че сме виждали, в нашите мечти! – говореха децата, а учителят по математика се навъси и доби много строг вид, понеже не одобряваше децата да мечтаят.

Една вечер над града прелетя малко лястовиче. Приятелите му бяха заминали за Египет преди шест седмици, но то беше останало, защото беше влюбено в най-прекрасната тръстика. Беше я срещнало рано през пролетта, когато летеше надолу по реката подир голяма жълта пеперудка, и толкова хареса тънкото кръстче на тръстиката, че спря да ѝ заговори.

– Мога ли да те залюбя? – попита лястовичето, което обичаше да пристъпва направо към въпроса, и тръстиката му направи дълбок поклон. То започна да я обикаля, като допираше водата с крила и правеше сребристи кръгове по повърхността. Това беше неговото ухажване и то трая през цялото лято.

– Каква смешна обич! – чуруликаха другите лястовички. – Тя няма пари, а има толкова много роднини. – И наистина реката беше пълна с тръстики. После дойде есента и всичките птички отлетяха.

След като те заминаха, лястовичето се почувствува самотно и започна да се отегчава от своята любима.

– Тя не умее да разговаря – каза птичката – и ме е страх, че е

голяма кокетка, защото непрекъснато се задява с вятъра! – И действително, щом вятърът подухнеше, тръстиката правеше най-грандиозни поклони. – Признавам, че тя има склонност към домашен живот – продължи лястовичето, – но аз обичам да пътувам, следователно жена ми също би трябвало да обича пътуването.

– Ще дойдеш ли с мене? – попита я най-после то, но тръстиката поклати глава; тя беше твърде много привързана към своя дом.

– Ти си се подигравала с мене! – извика лястовичето. – Аз заминавам за пирамидите. Сбогом! – И отлетя.

То летя целия ден и надвечер пристигна в града.

– Къде ли да се настани? – каза си то. – Надявам се, че градът е направил приготовления.

Тогава видя статуята на високата колона.

– Ще се настани тук! – възкликна лястовичето. – Това е чудесно място с много чист въздух. – И кацна точно между краката на Щастливия принц.

– Имам си златна спалня – каза си тихичко то и се приготви да заспи, но едва бе сложило глава под крилото си, когато отгоре му падна една капка.

– Чудно нещо! – възкликна лястовичето. – В небето няма нито едно облаче, звездите са съвсем ясни и ярки и въпреки това вали. Климатът на Северна Европа е наистина ужасен. Тръстиката обичаше дъжда, но това беше само поради нейния егоизъм. В този миг падна втора капка.

– Каква е ползата от една статуя, ако не може да те запази от дъжд? – каза лястовичето. – Трябва да потърся някой хубав комин с шапка. – И реши да отлети.

Но преди още да разпери крила, трета капка падна върху му, то погледна нагоре и видя... О, какво видя то?

Очите на Щастливия принц бяха пълни със сълзи и сълзи се стичаха по златните му бузи. В лунната светлина лицето му бе тъй прекрасно, че малкото лястовиче се изпълни със съжаление.

– Кой си ти? – попита то.

– Аз съм Щастливия принц.

– Защо плачеш тогава? – попита лястовичето. – Ти ме измокри цялото.

– Когато бях жив и имах човешко сърце – отговори статуята, – аз не познавах сълзите, защото живеях в Двореца на безгрижието, където на скръбта е забранено да влиза. Денем играех с другарите си в градината, а вечер водех танците в голямата зала. Градината беше заградена с

висока стена, но никога не ми е дошло на ум да запитам какво има отвъд нея, понеже всички ме наричаха Щастливия принц и аз наистина бях щастлив, ако удоволствието може да се сметне за щастие. Тъй живях и тъй умрях. А сега, след като умрях, те ме поставиха тук горе, така високо, че мога да видя цялата грозота и цялата нищета на моя град, и при все че сърцето ми е от олово, не мога да не плача.

„Как, няма не е целият от злато?“ – помисли си лястовичето. То бе твърде учтиво, за да направи каквато и да било лична забележка на глас.

– Далече отгук – продължи статуята с тих мелодичен глас, – далече отгук, на малка уличка има бедна къща. Един от прозорците е отворен и през него се вижда жена, седнала до масата. Лицето ѝ е слабо и изпито и тя има загубели червени ръце, целите изпободени с игла, защото е шивачка. Тя бродира цветя върху атлазена рокля, която най-хубавата почетна дама на кралицата ще носи на следващия дворцов бал. На одър в ъгъла на стаята лежи болно нейното момченце. То има огън и се моли за портокали. Майката не може да му даде нищо друго освен речна вода и то плаче. Лястовиче, малко лястовиче, няма ли да ѝ занесеш рубина от дръжката на моя меч? Краката ми са прикрепени към тоя пиедестал и аз не мога да мръдна.

– Мене ме чакат в Египет – каза лястовичето. – Приятелите ми подхвърчат нагоре-надолу по Нил и си приказват с големите лотосови цветове. Скоро те ще отидат да спят в гробницата на великия цар. Самият цар е там в шарения си ковчег. Той е увит с жълто платно и балсамиран с миризливи билки. На врата му има огърлица от бледозелен нефрит, а ръцете му приличат на изсъхнали листи.

– Лястовиче, лястовиче, малко лястовиче – промълви принцът, – няма ли да останеш при мен една нощ и да бъдеш мой пратеник? Момчето е тъй жадно, а майката толкова тъжна.

– Аз май не обичам момчетата – отговори лястовичето. – Миналото лято, когато живеех на реката, там имаше две груби момчета, синове на воденичаря, които все ме замерваха с камъни. Разбира се, те нито веднъж не ме улучиха: ние, лястовичките, летим твърде добре за такова нещо, а освен това аз съм от семейство, прочуто със своята ловкост; но все пак това бе проява на непочитание.

Ала Щастливия принц имаше толкова скръбен вид, че малкото лястовиче го съжали.

– Тук е много студено – каза то, – но аз ще остана при тебе за една нощ и ще бъда твой пратеник.

– Благодаря ти, малко лястовиче – рече принцът.

И тъй лястовичето изкълва големия рубин от меча на принца, стисна го в човката си и полетя над покривите на града.

То мина край камбанарията на катедралата, където имаше ангели, изваяни от бял мрамор. Мина край двореца и чу звук на танци. Една прекрасна девойка излезе на балкона със своя любим.

– Колко чудесни са звездите – каза ѝ той – и колко чудесна е силата на любовта!

– Надявам се, че роклята ми ще е готова навреме за дворцовия бал – отвърна му девойката. – Поръчала съм да избродират на нея цветя, но шивачките са тъй мързеливи!

Лястовичето мина над реката и видя фенерите, закачени по мачтите на корабите. Мина над гетото и видя старите евреи да се пазарят един с други да отмерват злато в медни везни. Най-после стигна до бедната къща и надзърна вътре. Момчето се мяташе трескаво на леглото си, а майката беше заспала, толкова бе уморена. Лястовичето подскочи вътре и сложи големия рубин на масата до напръстника на жената. След това леко закръжи около леглото, за да повее с крилата си на челото на момчето.

– Колко ми е хладно! – каза то. – Сигурно започвам да оздравявам. – И се унесе в сладка дрямка.

Тогава лястовичето се върна при Щастливия принц и му разказа за стореното.

– Интересно – забеляза то, – сега ми е съвсем топло, макар че е толкова студено.

– То е защото си извършило добро дело – каза принцът.

Малкото лястовиче се замисли и след това заспа. От мислене винаги му се приспиваше.

Когато се съмна, то отлетя при реката и се окъпа.

– Какво забележително явление! – възкликна професорът по орнитология, който минаваше по моста. – Лястовичка зиме! – И написа за това дълго писмо до местния вестник. Всички го цитираха, понеже беше пълно с думи, които не можеха да разберат.

– Довечера потеглям за Египет – каза лястовичето и се развесели при тая мисъл. То посети всички обществени паметници и дълго седя на върха на черковния покрив. Където и да отидеше, вработата чирикаха и си казваха едно на друго: „Какъв именит чужденец!“ – и това му доставяше много голямо удоволствие.

Когато изгря месецът, то се върна при Щастливия принц.

– Имаш ли някакви заръки за Египет? – извика то. – Аз вече

тръгвам!

– Лястовиче, лястовиче, малко лястовиче – промълви принцът, – няма ли да останеш при мене още една нощ?

– Мене ме очакват в Египет – отговори лястовичето. – Утре приятелите ми ще отлетят нагоре, към втория праг. Речният кон се излежава там сред тръстиките, а на голям гранитен трон седи богът Мемнон. Цяла нощ той наблюдава звездите и щом блесне Зорницата, надава вик на радост, а след това отново замлъква. По пладне жълтите лъвове слизат на брега да пият. Те имат очи, зелени като берили, а ревят им е по-силен от рева на праговете.

– Лястовиче, лястовиче, малко лястовиче – заговори принцът, – далече в другия край на града виждам един младеж в таванска стая. Той се е навел над писмена маса, отрупана с книжа, а в малка чашка до него има китка повехнали теменужки. Косата му е кестенява и пръхкава, устните му са червени като нар, а очите – големи и замечтани. Той се мъчи да довърши пиеса за директора на театъра, но му е твърде студено, за да продължи да пише. В огнището няма огън, а той е премаялял от глад.

– Ще остана при тебе още една нощ – каза лястовичето, което всъщност имаше добро сърце. – И на него ли ще занеса рубин?

– Уви! Нямам вече рубини – отговори принцът. – Единственото, което ми е останало, са моите очи. Те са направени от редки сапфири, донесени от Индия преди хиляда години. Изтръгни едното от тях и му го завеси. Той ще го продаде на бижутера, ще си купи храна и дърва и ще довърши пиесата.

– Скъпи принце, не мога да направя това – каза лястовичето и заплака.

– Лястовиче, лястовиче, малко лястовиче – рече принцът, – направи, каквото ти заповядвам!

Тогава лястовичето изтръгна едното око на принца и отлетя към таванската стаичка на студента. Да се влезе беше лесно, понеже имаше дупка в покрива. То се стрелна през нея и се озова вътре. Младежът беше заровил ръце в главата си и не чу как запърхаха крилата на птичката, а когато вдиша очи, видя прекрасния сапфир, оставен върху повехнали-те теменужки.

– Хората започват да ме ценят! – възкликна той! – Това е от някой голям почитател. Сега мога да завърша пиесата си! – И той съвсем се развесели.

На другия ден лястовичето отиде на пристанището. Там кацна върху мачтата на голям кораб и загледа как моряците вдигат с въжета

големи сандъци от трюма. „Ау-у-у р-руп!“ – извиквахте те, когато всеки сандък се изкачваше горе.

– Аз отивам в Египет! – високо възкликна лястовичето, но никой не му обърна внимание и когато изгря месецът, то се върна при Щастливия принц.

– Дойдох да се сбогувам – извика то.

– Лястовиче, лястовиче, малко лястовиче – рече принцът, – няма ли да останеш при мене още една нощ?

– Вече е зима – отговори лястовичето – и скоро ще завали студеният сняг. В Египет слънцето огрява зелените палми, а крокодилите се излягат в калта и гледат мързеливо наоколо си. Моите приятели вият гнезда в храма на Баалбек, а розовите и бели гълъби ги наблюдават и си гукат един на друг. Скъпи принце, трябва да те напусна, но никога не ще те забравя и другата пролет ще ти донеса два прекрасни скъпоценни камъка вместо тези, които ти подари. Рубинът ще бъде по-червен от червена роза, а сапфирът ще е син като безкрайното море.

– Долю на площада – заговори Щастливия принц – стои малка кибритопродавачка. Тя е изгървала кибрита в канавката и той се е развалил. Баща ѝ ще я бие, ако се върне в къщи без пари, и тя плаче. Тя няма нито обувки, нито чорапи и е гологлава. Изтръгни другото ми око и ѝ го дай, тогава баща ѝ няма да я бие.

– Аз ще остана при тебе още една нощ – каза лястовичето, – но не мога да ти изтръгна окото. Нали тогава ще бъдеш съвсем спял.

– Лястовиче, лястовиче, малко лястовиче – рече принцът, – направи, каквото ти заповядвам!

Тогава лястовичето изтръгна другото око на принца и се стрелна с него надолу. То изви край кибритопродавачката и пусна скъпоценния камък в дланта ѝ.

– Какво хубаво стъкълце! – извика момиченцето и засмяно изтича към дома си. Тогава лястовичето се върна при принца.

– Сега си спял – каза то, – затова ще остана при теб завинаги.

– Не, малко лястовиче – възрази бедният принц, – ти трябва да отидеш в Египет.

– Ще остана при теб завинаги – каза лястовичето и заспа в неговите крака.

Целия следващ ден то седя върху рамото на принца и му разправя приказки за това, което бе видяло в чужди страни. Разказа му за червените ибиси, които стоят в дълги редици по бреговете на Нил и хващат златни рибки с човките си; за сфинкса, който е стар колкото света и

живее в пустинята, и знае всичко; за търговците, които крачат бавно до камилите си с кехлибарени броеници в ръце; за царя на Лунните планини, който е черен като абанос и се кланя на голям кристал; за огромната зелена змия, която спи на една палма и двадесет жреци я хранят с медени питки; и за пигмеите, които кръстосват голямо езеро върху широки плоски листа и вечно воюват с пеперудите.

– Скъпо малко лястовиче – каза принцът, – ти ми разказваш за необикновени неща, но много по-необикновени от всичко друго са нещастията на хората. Няма по-неразгадаема тайна от страданието. Обиколи моя град, малко лястовиче, и ми разкажи каквото видиш. Лястовичето литна над града и видя богатите да се веселят в прекрасните си къщи, а просяците да седят пред портите си. Прелетя през тъмни улички и видя бледите лица на изгладнели деца, които гледаха равнодушно тъмните улици. Под свода на един мост две момченца лежаха прегърнати и се мъчеха да се стоплят.

– Колко сме гладни! – мълвяха те.

– Не бива да лежите тука! – закрещя им пазачът и те излязоха на дъжда.

Тогавя лястовичето се върна и разправи на принца какво беше видяло.

– Аз съм покрит с чисто злато – каза принцът, – трябва да го сваляш лист по лист и да го дадеш на моите бедни, живите винаги мислят, че златото може да ги направи щастливи.

И лист по лист лястовичето сваляше чистото злато, докато Щастливия принц стана съвсем сив и грозен. Лист по лист носеше то чистото злато на бедните и бузките на децата порозовяха, и те се смееха и играеха на улицата.

– Сега си имаме хляб! – викаха те.

После заваля сняг, а след снега дойде студът. Улиците изглеждаха така, сякаш бяха направени от сребро – тъй светеха и блестяха; дълги ледени висулки, като кристални кинжали висяха от стрехите на къщите, всички ходеха облечени с кожи, а малките момченца носеха алени шапки и се пързалияха по леда.

На бедното лястовиче му ставаше все по-студено и по-студено, но не можеше да остави принца – то го обичаше твърде много. То кълвеше трохички пред вратата на хлеббарницата, когато хлеббарят не гледаше, и се мъчеше да се стопли, като пляскаше с крила.

Но най-после разбра, че ще умре. Силите му стигнаха само колкото да подхвъркне още веднъж до рамото на принца.

– Сбогом, скъпи принце! – пошепна то. – Ще ми позволиш ли да ти целуна ръка?

– Радвам се, че отиваш най-после в Египет, малко лястовиче – каза принцът, – ти се забави тука твърде дълго, но трябва да ме целунеш по устните, защото те обичам.

– Аз не отивам в Египет – отговори лястовичето. – Аз отивам в Дома на смъртта. Смъртта е сестра на съня, нали?

И то целуна Щастливия принц по устните и падна мъртво в краката му.

В този миг странно пращане прозвуча вътре в статуята, сякаш нещо се счупи. Работата бе там, че оловното сърце се беше разцепило точно наполовина. Денят наистина бе ужасно мразовит.

Рано на другата сутрин кметът прекосяваше площада, придружен от общинските съветници. На минаване край колоната той вдигна очи към статуята:

– Боже мой! Колко жалък изглежда Щастливият принц! – каза той.

– Колко жалък наистина! – възкликнаха общинските съветници, които винаги се съгласяваха с кмета, и се приближиха да го разгледат.

– Рубинът е паднал от неговия меч, очите му ги няма и вече не е златен – забеляза кметът. – Всъщност той почти не се различава от просяк!

– Почти не се различава от просяк – повториха общинските съветници.

– А ето и някакво мъртво птиче в краката му! – продължи кметът. – Ще трябва да издадем наредба, че на птичките е забранено да умират тука. – И градският писар си взе бележка за предложението.

Така смъкнаха статуята на Щастливия принц.

– Понеже не е вече красив, не е вече и полезен – каза професорът по изящни изкуства в университета.

След това стопиха статуята в една пещ, а кметът свика общинския съвет на заседание, за да реши какво да се направи с метала.

– Трябва, разбира се, да направим нова статуя – каза кметът, – и това ще бъде моя статуя.

– Моя статуя – каза всеки от съветниците и те се скараха.

Когато последния път чух за тях, те все още се караха.

– Чудно нещо – каза надзирателят на работниците в леярната. – Това счупено оловно сърце не ще да се стопи в пещта. Трябва да го изхвърлим.

И те го хвърлиха на бунището, където лежеше и мъртвото

лястовиче.

– Донеси ми двете най-скъпоценни неща в града – каза Бог на един от своите ангели и ангелът му донесе оловното сърце и мъртвата птичка.

– Правилно си избрал – рече Бог, – защото в моята райска градина това птиченце ще пее за вечни времена, а Щастливият принц ще ме възхвалява в златния ми град.

КРАЙ

© Оскар Уайлд
© 1977 Сидер Флорин, превод от английски

Oscar Wilde
The Happy Prince

Източник: <http://bezmonitor.com>
Сканиране и разпознаване: Тони
Профиздат – София, 1977

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/2008>]